# West Bengal State University

# B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2009 SANG



# SANSKRIT — Part - I (General) Paper - I

Maximum Marks: 80 Duration: 3 Hours |

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable. The figures in the margin indicate full marks.

#### GROUP - A

# বিভাগ - ক

1. Answer any ten questions  $10 \times 1 = 10$ 

যে কোন দশটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- What is the definition of समवृत्त ? a) সমবতের সংজ্ঞা কী ?
- 'यतिर्जिह्वेष्टविश्रामस्थानम्' Give the meaning of the sentence. b) 'যতির্জিত্নেস্টবিশ্রামস্থানম' — বাক্যটির অর্থ লিখুন।
- According to छन्द: शास्त्र what is the definition of 'भ-गण'? c) ছন্দঃশাস্ত্র অনুসারে 'ভ-গণের' সংজ্ঞা কী ?
- What are the short syllables in Sanskrit Prosody? d) সংস্কৃত ছন্দে কোনগুলি লঘু স্বর ?
- In the court of which king, शुकनास was the minister? e)

শুকনাস কোন্ রাজার রাজসভায় মন্ত্রী ছিলেন ?

g)

h)

i)

1)

k)

n

ml

```
What is the source of 'शुकनासोपदेश'?
'শুকনাসোপদেশ'-এর উৎস কী ?
Why did शुकनास give advice to चन्द्रापीड?
কেন শুকনাস চন্দ্রাপীডকে উপদেশ দান করেন ?
In the drama स्वप्नवासवदत्त, who was महासेन?
স্বপ্নবাসবদত্ত নাটকে মহাসেন কে ছিলেন ?
Who have been qualified by the adjective 'स्वार्थनिष्पादनपर' in शुकनासोपदेश?
শুকনাসোপদেশে 'স্বার্থনিষ্পাদনপর' বিশেষনের দ্বারা কারা বিশেষিত হয়েছেন ?
'कुप्यन्ति हितवादिने' — Who have been referred to here ?
'কুপ্যন্তি হিতবাদিনে' — এখানে কাদের কথা বলা হয়েছে ?
What is the source of the drama स्वपवासवदत्त?
স্বপ্নবাসবদত্ত নাটকের উৎস কী ?
Who is यौगन्धरायण ?
যৌগন্ধরায়ণ কে ?
What is घोषवती ?
ঘোষবতী কী ?
```

- n) How many acts are there in the drama स्वप्नवासवदत्त ?
  স্থপ্পবাসবদন্ত নাটকে কয়টি অঙ্ক আছে ?
- o) Who is पद्मावती ?
  পদ্মাবতী কে ?

#### GROUP - B

## বিভাগ - খ

2. a) Define and illustrate any two of the following:

 $2\times 2\frac{1}{2}=5$ 

निञ्चलिथिए य कान मुर्णित উদाহরণসহ लक्ष्म निथून :

उपेन्द्रवज्रा, शालिनी, भुजङ्ग प्रयात, मालिनी ।

b) Scan and determine the metres in any two of the following:

 $2\times2\tfrac{1}{2}=5$ 

নিম্নলিখিত যে কোন দুটির গণবিভাগ করে ছব্দ নির্ণয় করুন ঃ

- i) अनाघातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै: ।
- ॥) वाचं न मिश्रयति यद्यपि मद्वचोभिः 🔎
- iii) आभजनवता भतुः श्लाघ्य स्थिता गृाहणीपदे
- iv) ममापि च क्षपयत् नीललोहित: ।
- 3. Answer any one of the following

 $1 \times 10 = 10$ 

যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন :

- i) Write a note on বাण's style of writing.
  বাণ-এর রচনা রীতির প্রশর একটি টীকা লিখুন
- ii) How does शुक्तनास describe the character of kings in general ?
  শুক্নাস কীভাবে রাজাদের সাধারণ চরিত্র বর্ণনা করেছেন ?
- ш) What was शुकनास's advice to चन्द्रापीड ? Is it relevant even today?
  শুকনাস চন্দ্রাপীড়কে কী উপদেশ দিয়েছিলেন ? বর্তমান কালেও কি তার সার্থকতা আছে ?

OR

#### অথবা

b) Translate any two into English or Bengali:

 $2 \times 5 = 10$ 

যে কোন দৃটির ইংরাজী অথবা বাংলায় অনুবাদ করুন ঃ

- गौवनारम्भसमये च प्रायः शास्त्रजलप्रक्षालनिर्मलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः । अनुष्झितधवलतापि
  सरागैव भवति यूनां दृष्टिः । अपहरति च वात्येव शुष्कपत्रं समुद्धतरजोभ्रान्तिरतिदूरमात्मेच्छया
  यौवनसमये पुरुषं प्रकृतिः ।
- दर्शनप्रदानमप्यनुग्रहं गणयन्ति । दृष्टिपातमप्युकारपक्षे स्थापयन्ति सम्भाषणमपि संविभागमध्ये कुर्वन्ति,
   आज्ञामपि वरप्रदानं मन्यन्ते, स्पर्शमपि पावनमाकलयन्ति ।
- ш) मिथ्यामाहात्म्यगर्वनिर्भराश्च न प्रणमन्ति देवताभ्यः न पूजयन्ति द्विजातीन् न मानयन्ति मान्यान् नार्चयन्त्यर्चनीयान् नाभिवादयन्त्यभिवादनार्हान् ।

SANG 4

#### GROUP - C

### বিভাগ - গ

4. a) Answer any *one* of the following

 $1 \times 10 = 10$ 

যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- i) Reproduce in your own words the episode of ब्रह्मचारिन् as narrated in Act I of the drama स्वप्नवासवदत्त and write its dramatic importance.

  স্বপ্নবাসবদত্ত নাটকের প্রথম অক্টে ব্রহ্মচারী বৃত্তান্তটি নিজের ভাষায় প্রকাশ করুন। এই বৃত্তান্তটির নাটকীয় তাৎপর্য লিখুন।
- ii) Discuss the 'भास problem' in the history of Sanskrit literature.
  সংস্কৃত সাহিত্যের ইতিহাসে 'ভাস-সমস্যা' নিয়ে আলোচনা করুন ।
- iii) Discuss the role of योग-थरायण in the drama स्वप्नवासवदत्त । স্বপ্নবাসবদন্ত নাটকে যৌগন্ধরায়ণের ভূমিকা নিয়ে আলোচনা করুন ।
- b) Translate into Bengali or English any one

 $1 \times 4 = 4$ 

যে কোন একটির বাংলা অথবা

- तीर्थोदकानि सिमधः कुसुमानि दर्भान्
  स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानाम् ।
  धर्मप्रिया नृपसुता न हि धर्मपीड़ामिच्छेत्तपस्विषु कुलव्रतमेतदस्याः ॥
- भ्रष्वायतां च विरलां च नतोत्रतां च

  सप्तिषिवंशकुटिलां च निवर्तनेषु ।

  निर्मुच्यमानभुजगोदरिनर्मलस्य

  सीमामिवाम्बरतलस्य विभज्यमानाम् ॥
- c) Explain any one:

 $1 \times 6 = 6$ 

যে কোন একটির ব্যাখ্যা লিখুন ঃ

- प्रद्वेषो बहुमानो वा सङ्कल्पादुपजायते ।
   भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता ॥
- गुणानां वा विशालानां सत्काराणां च नित्यशः ।
   कर्तारः सुलभा लोके विज्ञातारस्तु दुर्लभाः ॥

SANG

#### GROUP - D

# বিভাগ - ঘ

5. a) Account for the case-ending in any *two* of the following underlined words

 $2 \times 1 = 2$ 

নীচের যে কোন দৃটি রেখাঙ্কিত পদের সকারণ বিভক্তি নির্ণয় করুন ঃ

- 1) मासं व्याकरणं पठति ।
- ii) श्रमम् अन्तरेण विद्या न भवति ।
- iii) कवीनां कालिदासः श्रेष्ठः ।
- iv) शिक्षया परिवाजक: ।
- b) Frame sentences to illustrate any two of the following

 $2\times 1\frac{1}{2}=3$ 

নিম্নলিখিত যে কোন দুটির বাক্যে প্রয়োগ দেখান ঃ

हेतौ पञ्चमी, सहार्थे तृतीया, अनादरे षष्ठी ।

c) Correct any four of the following sentences

 $4 \times 1 = 4$ 

যে কোন চারটি বাক্যের অশুদ্ধি সংশোধন করুন ঃ

- i) स शय्यायाम् अधिशेते ।
- ग्रामस्य परितः नदी वहति ।
- iii) आत्मां सततं रक्षेत् ।
- iv) जलं पानं करोति ।
- v) अम्यश्वाः धावन्ति ।

d) Join in Sandhi (any two)

 $2 \times 1 = 2$ 

সন্ধি করুন ( যে কোন দুটি ) ঃ

- i) सः + अहम्
- ॥) पुनः + अस्ति
- iii) रवौ + उदिते \
- iv) पतन् + तरु: 1

e) Decline (any two)

 $2 \times 1 = 2$ 

শব্দরূপ নির্ণয় করুন ( যে কোন দৃটি )ঃ

- i) नदी in द्वितीया बहुवचन
- ii) अस्पद् in चतुर्थी बहुवचन
- iii) साधु in षष्ठी एकवचन !
- f) Conjugate any two of the following

 $2 \times 1 = 2$ 

ধাতুরূপ নির্ণয় করুন ( যে কোন দুটি ) ঃ

- i) दिव् in लद् 3rd person singular.
- ii) सेव् in लोट् 2nd person singular.
- iii) हन् in लोद 2nd person singular.
- 6. Translate into Sanskrit any one of the following passages:

 $1 \times 7 = 7$ 

# নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির যে কোন একটি সংস্কৃতে অনুবাদ করুন ঃ

a) Once while at Taxila, Bodhisattva used to study religious texts with his preceptor. The eldest son of the preceptor also learnt his lessons along with him. Suddenly that preceptor's son had an attack of disease and breathed his last. On seeing the preceptor overwhelmed with grief for his son, Bodhisattva said him, "Revered Sir, what is the use of grief?"

একদা বোধিসত্ত্ব তক্ষশিলা নগরে অবস্থান করে শুরুর নিকট শাস্ত্র অধ্যয়ন করতেন । শুরুর জ্যেষ্ঠ পুত্রও তাঁরই সঙ্গে বিদ্যা শিক্ষা করত । হঠাৎ সেই শুরুপুত্র রোগাক্রান্ত হয়ে শেষ নিঃশ্বাস ত্যাগ করল । শুরুকে পুত্রশোকে কাতর দেখে বোধিসত্ত্ব তাঁকে বললেন, "শুরুদেব, শোক করে কী হবে ?"

b) Earthly possessions cannot make a man really happy. Happiness resides in our own mind. Even if a man dies, his fame lasts forever. So try to acquire fame as long as you live. Don't boast of your wealth and power. You may lose them at any moment.

পার্থিব দ্রব্য মানুষের যথার্থ সুথবিধান করতে পারে না । সুখ আমাদের আপন হৃদয়ে বাস করে । মানুষের মৃত্যু হলেও তার যশ চিরকাল থাকে । সুতরাং যতদিন বাঁচবে যশোলাভের চেষ্টা করবে । ধন ও বলের গর্ব কোরো না । সে সমস্তই যে কোন মুহুর্তে বিনম্ভ হতে পারে ।

7. Read the following passage and answer the following questions in Sanskrit:

अस्ति श्रीपर्वतमध्ये ब्रह्मपुराख्यं नगरम् । तिच्छखरप्रदेशे घण्टाकणीं नाम राक्षसः प्रतिवसतीति जनप्रवादः श्रूयते । एकदा घण्टामादाय पलायमानः किश्चच्चौरो व्याघ्रेण व्यापादितः खादितश्च । तत्पाणिपतिता घण्टा वानरैः प्राप्ता । ततो वानरास्तां घण्टामनुक्षणं वादयन्ति । ततो नगरजनैः स मनुष्यः खादितो दृष्टः । प्रतिक्षणं घण्टारवश्च श्रूयते । अनन्तरं घण्टाकणीः कुपितो मनुष्यान् खादिति घण्टां च वादयतीत्युक्ता सर्वे जना नगरात् पलायिताः ।

- i) घण्टाकर्ण: कुत्र वसतीति प्रवाद: श्रूयते ?
- ii) वानरै: घण्टा कथं प्राप्ता ?
- धा) जनै: किं दृष्टं किं श्रुतं च ?
- iv) कथं जनाः नगरात् पलायिताः ?